

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních
funkcí na podporu knihoven

2. přepracované vydání

© Národní knihovna České republiky, 2020

ISBN 978-80-7050-737-7 (pdf)
ISBN 978-80-7050-726-1 (brož.)

Vážená paní starostko,
vážený pane starosto,

dovolujeme si vás informovat o nabídce služeb určených vaší knihovně, které mohou významně přispět k její oblíbenosti a zvýšenému zájmu občanů.

Krajské a další jimi pověřené knihovny poskytují knihovnám ve svém regionu řadu služeb souhrnně nazývaných regionální funkce knihoven. Jejich hlavním cílem je umožnit každému obyvateli České republiky přístup ke kulturním hodnotám, podpořit rozvoj vzdělanosti a zkvalitnit kulturní a společenský život i těch nejmenších obcí. Tyto služby jsou pro vaši knihovnu bezplatné, neboť náklady na jejich zajištění krajskými a pověřenými knihovnami jsou financovány z rozpočtu kraje.

V roce 2020 vydala Národní knihovna ČR pro zřizovatele knihoven publikaci Standard pro dobrou knihovnu¹. V tomto dokumentu je uveden přehled služeb, které by měla nabízet každá knihovna, usilující o poskytování kvalitních služeb svým uživatelům.

V příručce předkládané nyní vás chceme seznámit s podpůrnými službami pro obecní knihovny, které napomáhají parametrům doporučeného standardu dosáhnout. Hlavní část obsahu příručky tvoří Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky vydaný Ministerstvem kultury v roce 2020². Jeho účelem je přispět ke sjednocení postupu při výkonu regionálních funkcí knihoven a vytvoření příznivých podmínek pro poskytování podpůrných služeb základním knihovnám.

Věříme, že pro vás bude praktickým pomocníkem při přípravě koncepce dalšího rozvoje vaší obce, zejména v oblasti jejího kulturního a vzdělanostního potenciálu.

Národní knihovna České republiky

¹ Standard pro dobrou knihovnu. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha: Národní knihovna České republiky, 2020. 4. vyd. 14 s. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni>

² Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky (2019). Praha: Ministerstvo kultury, 2019. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/metodicky-pokyn-ministerstva-kultury-k-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-a-jejich-koordinaci-na-uzemi-ceske-republiky-2019>

Poslání veřejné knihovny

Městská knihovna Bílovec

Víte, že...?

- *Občané České republiky měli v roce 2019 k dispozici 6 200 knihoven a jejich poboček.*
- *Služby veřejných knihoven během svého života využívá 70 % obyvatel.*
- *Knihovny jsou nejnavštěvovanějším kulturním zařízením, ročně evidují 22,1 mil. fyzických návštěvníků.*
- *Jejich elektronické služby využilo 36 mil. virtuálních návštěvníků.*
- *Veřejné knihovny v České republice uskupteční ročně více než 51 mil. výpůjček knih, časopisů a dalších dokumentů. Stále stoupá nabídka a využití elektronických dokumentů.*
- *Dobrá knihovna v místě je nejlepší investice do budoucnosti a vlastní infrastruktury obce.*

Služby knihoven jsou poskytovány na základě rovného principu všem bez rozdílu. Jsou definovány v zákoně č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) v platném znění³.

Poslání knihoven vymezuje Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030:

I. Knihovny jako pilíře rozvoje občanské společnosti a přirozená centra komunit

Knihovna patří k pilířům fungování demokratické společnosti a je symbolem svobodného myšlení. Je přirozenou součástí komunit. Síť knihoven představuje tisíce míst v celé ČR, která slouží přímému naplňování principů demokracie poskytováním rovného přístupu k informacím i prostoru pro diskuse a setkávání.

II. Knihovny jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

Knihovny pomáhají každému, kdo chce rozvíjet své schopnosti a učit se. Podporují vzdělanou a sociálně soudržnou společnost, založenou na ekonomice s vysokou přidanou hodnotou práce. Garantují rovný a svobodný přístup k informacím. V rámci komunit propojují aktéry na poli vzdělávání. Jsou partnerem škol všech stupňů, školských zařízení, vědeckých institucí a dalších vzdělávacích institucí.

III. Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství

Identita společnosti není založena jen na ekonomickém či politickém úspěchu, ale i na udržení kulturní identity a sebevědomí demokratické společnosti. Kulturní a znalostní bohatství netvoří pouze dědictví minulosti, ale je živou a důležitou součástí našich životů, otevřenou neotřelým tvůrčím skutkům. Úkolem knihoven je toto bohatství spravovat, chránit a zpřístupňovat, ale rovněž aktivně podněcovat a podporovat vznik nových hodnot a poznatků.

³ Zákon 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadedci-prepisy

Cíle regionálních služeb knihoven

Víte, že...?

- *Dotační program regionálních funkcí knihoven je základním nástrojem krajů na podporu a rozvoj veřejných knihoven.*
- *Program je zaměřen především na knihovny v malých obcích.*

Městská knihovna Tábor

- 1 Zajištění dostupnosti a rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky v souladu s celostátní koncepcí rozvoje knihoven.
- 2 Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifickým.
- 3 Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů a v souladu se Standardem pro dobrou knihovnu⁴.
- 4 Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
- 5 Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
- 6 Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
- 7 Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi⁵.
- 8 Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
- 9 Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání)⁶.

⁴ Standard pro dobrou knihovnu. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha: Národní knihovna České republiky, 2020. 4. vyd. 14 s. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni>

⁵ Standard pro dobrý knihovní fond: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2017. 20 stran. ISBN 978-80-7050-689-9. Dostupné také z: <https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond>

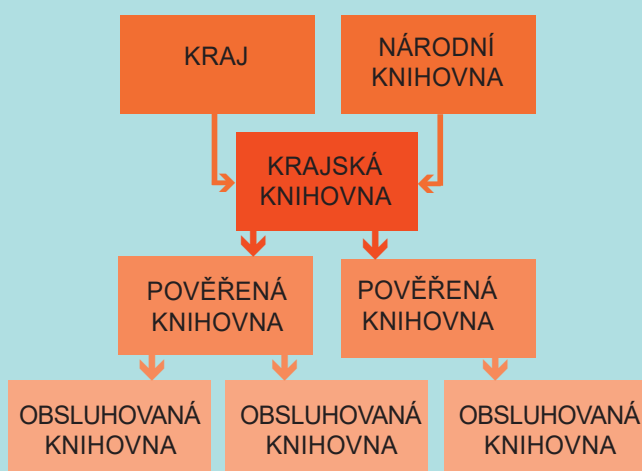
⁶ Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků (CŽV). Knihovna plus [online], 2017, 13(1) [cit. 2018-06-21]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <https://knihovnaplus.nkp.cz/archiv/2017-01/informace-a-konference/koncepce-celozivotniho-vzdelavani-knihovniku-czv>

Úloha krajské knihovny v systému regionálních funkcí knihoven

Krajská knihovna

je zřízena a financována krajem; podle knihovního zákona plní a koordinuje výkon regionálních funkcí pověřených knihoven ve svém kraji.

Spolupracuje s knihovnami pověřenými výkonem regionálních funkcí.

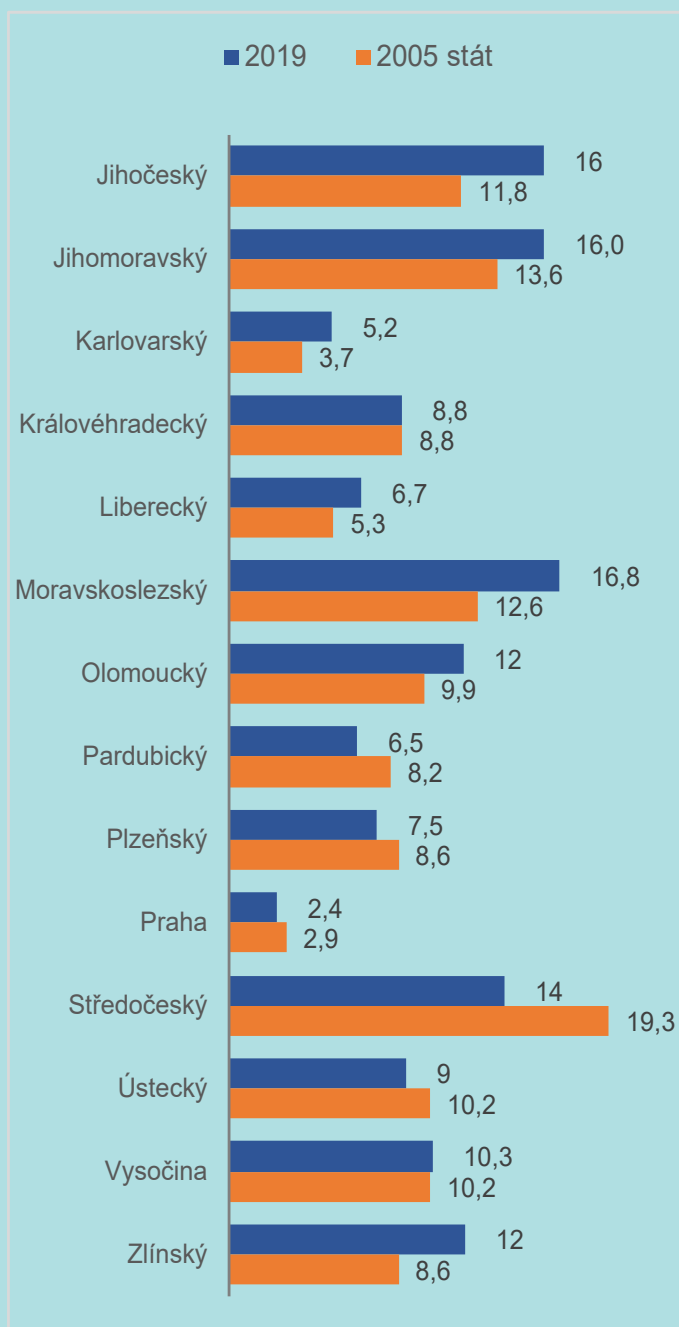
Systém podpory regionálních funkcí knihoven

Na podpoře knihoven se podílí kraje, krajské knihovny a knihovny, které jsou krajem pověřeny pro poskytování služeb malým knihovnám.

Celý systém koordinuje Národní knihovna ČR.

Krajská knihovna plní a koordinuje regionální funkce v kraji, zejména:

1. Při výkonu regionálních funkcí krajská knihovna spolupracuje s Knihovnickým institutem Národní knihovny a Sekcí pro regionální funkce Sdružení knihoven ČR.
2. Zpracovává krajskou koncepci rozvoje knihovnictví a koncepci vzdělávání pracovníků knihoven v kraji a koordinuje vzdělávání knihovníků v kraji.
3. Spolupracuje s krajem a jeho orgány, zejména s krajským úřadem a navrhuje výši dotace a její rozdělení.
4. Přípravuje a uzavírá smlouvy s pověřenými knihovnami o přenesení výkonu regionálních funkcí.
5. Podílí se na naplňování regionálních funkcí, zejména:
 - Poskytuje poradenství a konzultace, vykonává metodické návštěvy v obsluhovaných knihovnách.
 - Vyhodnocuje statistiku knihovnických činností za celý kraj.
 - Hodnotí činnost knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby v kraji a toto hodnocení vydává v podobě výroční zprávy.
6. Vypňuje výkaz o výkonu a financování regionálních funkcí v kraji s údaji ke dni 31. 12. sledovaného roku.
7. Zpracovává výroční zprávu o výkonu regionálních funkcí knihoven v kraji.
 - Provádí sběr dat za kraj, vytváří krajský sumář výkazu a v elektronické formě jej nejpozději do 15. 3. následujícího roku odesílá Knihovnickému institutu NK ČR.
 - V termínu daném krajem (krajským úřadem) zasílá zprávu o plnění regionálních funkcí příslušnému odboru krajského úřadu a zveřejňuje ji na svých webových stránkách. Do 15. 3. následujícího roku tuto zprávu zasílá Knihovnickému institutu Národní knihovny.

Vývoj financování regionálních funkcí knihoven (mil. Kč).

Program regionálních funkcí přešel v roce 2005 z Ministerstva kultury do kompetence krajů. Od té doby o výši jeho financování rozhodují kraje.

Ve dvouletých intervalech vyhodnocuje plnění Standardu pro dobrou knihovnu a Standardu pro dobrý knihovní fond⁷.

8. Vytváří informační základnu pro výkon regionálních funkcí kraje.
 - Buduje krajský webový portál pro knihovny a jejich pracovníky.
 - Ve spolupráci s pověřenými knihovnami vytváří a aktualizuje adresář knihoven v kraji a podílí se na aktualizaci celostátního adresáře.
 - Buduje knihovní fond odborné literatury z oblasti knihovnictví, informační vědy a souvisejících oblastí.
 - Vydává metodické pokyny, případně knihovnický časopis, zpravodaj apod.
9. Zajišťuje celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven v kraji a jejich informovanost o vývoji oboru.⁸
 - Organizuje porady ředitelů a metodiků pověřených knihoven, vzdělávací akce, semináře, školení aj. aktivity.
10. Je distribučním centrem pro rozšiřování materiálů potřebných pro rozvoj knihovnictví v kraji.
11. Je krajským centrem meziknihovnických služeb.
12. Může vykonávat regionální funkce v rámci svého regionu přímo, aniž by jejich výkonem pověřila další knihovnu v kraji.
13. Propaguje příklady dobré praxe, oceňuje úspěchy knihoven.

Kromě regionálních funkcí vymezených tímto standardem vykonává krajská knihovna a jí pověřené knihovny další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

⁷ Viz Standard pro dobrou knihovnu a Standard pro dobrý knihovní fond.

⁸ Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků (CŽV). Knihovna plus [online], 2017, 13(1) [cit. 2018-06-21]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <https://knihovnaplus.nkp.cz/archiv/2017-01/informace-a-konference/koncepce-celozivotniho-vzdelavani-knihovniku-czv>

Úloha knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí

Každá krajská nebo pověřená knihovna má na svých webových stránkách adresář knihoven svého regionu a všechny důležité informace pro knihovny svého regionu.

Zde získají obce a jejich knihovny přehled o tom, jaké služby jejich krajská a pověřená knihovna poskytuje, kontakty, pokyny a další aktuální informace.

Knihovny nabízejí lidem informace, které potřebují. Malé obecní a městské knihovny ale nemohou fungovat mimo systém dalších knihoven.

Knihovny 21. století už nejsou jen půjčovnami knih, ale společenskými centry se širokou škálou služeb, které by nemohly poskytovat v dostatečném rozsahu a na odpovídající odborné úrovni, pokud by nebyly propojeny s většími regionálními knihovnami, nevyžívaly systém meziknihovnických služeb a nespouštěly spolupracovaly s ostatními knihovnami.

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Pověřená knihovna plní regionální funkce v okruhu své působnosti, zejména:

1. Spolupracuje s krajskou knihovnou, zúčastňuje se metodických porad.
2. Přípravuje a uzavírá smlouvy s obsluhovanými knihovnami k výkonu regionálních funkcí.⁹
3. Zveřejňuje seznam obsluhovaných knihoven, zejména způsobem umožňujícím dálkový přístup.
4. Poskytuje nabídku služeb vymezenou tímto metodickým pokynem, dle smluv mezi pověřenou a obsluhovanou knihovnou je odborně zajišťuje.
5. Zpracovává výkaz o výkonu a financování regionálních funkcí a výroční zprávu za příslušný region.
6. Účastní se průzkumů a šetření v oblasti knihovnických služeb, výkonů knihoven a souvisejících oblastí.
7. Vede ekonomickou agendu, související s výkonem regionálních funkcí.
8. V rámci metodické pomoci poskytuje knihovnám poradenství, doporučuje postupy při zacházení s knižním fondem (aktualizace, obnova a vyřazování¹⁰, zavádění ICT technologií, zpracování rozborů knihovnických činností).
9. Zajišťuje odborné knihovnické zaškolení nových pracovníků, organizuje porady obsluhovaných knihoven, vzdělávací akce, semináře aj. vzdělávací aktivity.
10. Po skončení kalendářního roku zpracovává roční statistické výkazy Kult MK (12-01) za svůj region a předává je krajské knihovně.
11. Vede prokazatelnou evidenci o službách poskytnutých obsluhovaným knihovnám.
12. Propaguje příklady dobré praxe, oceňuje úspěchy obsluhovaných knihoven.

⁹ Pokud knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí nemá právní subjektivitu, uzavírá smlouvy její provozovatel.

¹⁰ Viz Standard pro dobrý knihovní fond.

Úloha provozovatele obsluhované knihovny

Městská knihovna Hodonín

Provozovatel knihovny je „právnícká osoba poskytující svým jménem knihovnické a informační služby v dané knihovně. Je-li knihovna právním subjektem, pak sama je provozovatelem knihovny, nemá-li knihovna právní subjektivitu (pokud např. je součástí organizace nebo je organizační složkou územně samosprávného celku nebo státu), pak provozovatelem je příslušný právní subjekt.“¹¹

Každá veřejná knihovna se může zapojit do krajského systému a může požádat o poskytování podpory. Služby jsou knihovnám poskytovány bezplatně a jsou hrazeny z rozpočtu kraje.

Seznam krajských a pověřených knihoven najdete na:

<https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/adresar-metodickych-oddeleni-krajskych-a-poverenych-knihoven>

Provozovatel knihovny v obci:

1. Zajišťuje vhodné prostory a interiérové vybavení odpovídající hygienickým a provozním normám pro činnost knihovny v obci.¹²
2. Zabezpečuje moderní technické vybavení a podmínky k zavádění nových technologií a knihovnicko-informačních služeb.
3. Hradí náklady spojené s provozem knihovny.
4. Ve spolupráci s vedením pověřené knihovny řeší personální podmínky zajištění knihovnických služeb, podporuje další vzdělávání pracovníků knihovny, zejména účast na odborných knihovnických akcích pořádaných pověřenou knihovnou, krajskou knihovnou, případně dalšími organizacemi.
5. Podporuje komunitní aktivity knihovny a spolupráci s jinými organizacemi v místě.
6. Umožňuje pracovníkům pověřené knihovny vstup do knihovny v souvislosti s výkonem regionálních funkcí knihoven, podporuje spolupráci knihoven.

¹¹ ZEMÁNKOVÁ, Ladislava. Provozovatel knihovny. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TD-KIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003– [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000713&local_base=KTD

¹² Technická normalizační informace TNI ISO/TR 11219 (01 3715) – Informace a dokumentace – kvalitativní podmínky a základní statistika pro budovy knihoven – plocha, funkčnost, design. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2014. 164 s.
Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi na území České republiky [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2012 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Doporučení_Vystavba_07_05_2012DEF.pdf

Úloha obsluhované knihovny

Co může udělat obec a její knihovna, aby využila nabídku regionálních služeb?

OBEC

- *Kontaktovat regionální oddělení místně příslušné pověřené knihovny a informovat se o nabídce regionálních služeb.*
- *Nechat si posílat aktuální a důležité informace z pověřené knihovny určené obsluhovaným knihovnám.*
- *Vyžádat si pravidelná osobní setkání s metodickými pracovníky pověřené knihovny.*

KNIHOVNA

- *Využívat široké nabídky knih ve výměnných souborech.*
- *Pravidelně sledovat webové stránky příslušné pověřené knihovny a účastnit se porad a seminářů pro knihovníky.*
- *Aktivně spolupracovat při naplňování cílů daných krajskou koncepcí rozvoje regionálních funkcí (zavádění webových stránek, automatizace, účast na vzdělávání).*
- *Obracet se na metodika pověřené knihovny s aktuálními požadavky a dotazy.*

1. Vede řádnou knihovnickou dokumentaci podle odborných pokynů pracovníků pověřené knihovny (např. statistické údaje o činnosti knihovny).
2. Zúčastňuje se porad, přednášek, seminářů a dalších vzdělávacích akcí.
3. Pracuje s výměnným fondem dle pokynů pověřené knihovny.
4. Spolupracuje při zavádění a aktualizaci automatizovaného knihovního systému.
5. Pravidelně provádí revizi knihovního fondu dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. Knihovní zákon, v platném znění, a prováděcí vyhlášky 88/2002 Sb.¹³
6. Po skončení kalendářního roku zpracovává a předkládá pověřené knihovně roční statistický výkaz o knihovně (Kult MK 12-01).
7. Podílí se na kulturních, vzdělávacích a komunitních aktivitách v místě svého působení, k tomu účelu spolupracuje s fyzickými a právními osobami a zájmovými skupinami v místě.

Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven

1. Finanční prostředky na výkon regionálních funkcí knihoven lze poskytnout z rozpočtu kraje do rozpočtu příspěvkové organizace kraje (krajské knihovny) nebo provozovateli pověřené knihovny v kraji, na kterou byl výkon regionálních funkcí přenesen, z rozpočtu kraje do rozpočtu obce.
2. Provozovateli pověřené knihovny lze tyto finanční prostředky poskytnout pouze na činnosti vymezené ve smlouvě o přenesení regionálních funkcí¹⁴.
3. Výši finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven stanoví kraj v souladu s krajskou koncepcí či stanovenými zásadami pro výkon regionálních

¹³ ČESKO. Vyhláška č. 88/2002 Sb. Ministerstva kultury k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. In: Sběrka zákonů České republiky. 2002, částka 39. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/Zakon257Vyhl.htm

¹⁴ Zákon č. 257/2001 Sb., § 11, odst. 4: Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou formu.

Jezerka – pobočka Městské knihovny v Praze

funkcí. Zohlední se aktuální inflace a valorizace mzdových prostředků¹⁵.

4. Rozdělení finančních prostředků každoročně navrhuje krajská knihovna ve spolupráci s krajem, po projednání s pověřenými knihovnami.
5. Při rozdělení finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven se vychází z rozsahu a obsahu regionálních funkcí, které pověřené knihovny vykonávají. Přihlíží se k regionálním rozdílům a cílům stanoveným koncepcí rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji.
6. Prioritní oblasti poskytování finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven stanoví krajská knihovna po projednání s pověřenými knihovnami.
7. Pokud není rozhodnuto jinak¹⁶ nebo pokud nedojde k dohodě, rozdělí kraj finanční prostředky určené na zajištění regionálních funkcí knihoven na svém území takto:
 - Z celkových finančních prostředků se odečte částka pro krajskou knihovnu na regionální funkce vykonávané v krajském měřítku (poradenská a konzultační činnost, krajská statistika knihovnických činností, vzdělávání knihovníků a další).

Po odečtení částky pro krajskou knihovnu se postupuje následovně:

Z částky, která představuje 55% zůstatku finančních prostředků určených na zajištění regionálních funkcí, se stanoví průměrná částka připadající na jednoho obyvatele kraje, přičemž se pro účely výpočtu odečte od celkového počtu obyvatel v kraji počet obyvatel krajského města kromě obyvatel integrovaných částí (tj. těch, v nichž pracuje pobočka městské knihovny, splňující kritéria neprofesionální knihovny). Každé pověřené knihovně přísluší finanční prostředky, které jsou násobkem počtu obyvatel území, na kterém zajišťuje regionální funkce, a stanovené průměrné částky na jednoho obyvatele kraje.

Z částky, která představuje 45 % zůstatku finančních prostředků určených na zajištění regionálních funkcí, se stanoví průměrná částka připadající na jednu základní knihovnu

¹⁵ Informace o aktuální inflaci: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

¹⁶ Jednotlivé kraje mohou mít zpracovány vlastní směrnice či postupy na rozdělení financí pro výkon regionálních funkcí.

Obecní knihovna Únětice

provozovanou obcí (včetně poboček) v kraji. Každé pověřené knihovně přísluší finanční prostředky, které jsou násobkem počtu základních knihoven provozovaných obcí (včetně poboček) na území, na kterém zajišťuje regionální funkce, a stanovené průměrné částky na jednu základní knihovnu provozovanou obcí v kraji. Krajské knihovně, která vykonává regionální funkce také v konkrétním regionu, aniž by v něm pověřila výkonem regionálních funkcí další knihovnu, náleží nad rámec částky stanovené pro krajskou knihovnu také finanční prostředky, vypočtené pro daný region. Krajská nebo pověřená knihovna může v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven zajistit vybrané konkrétní služby (např. nákup, zpracování knihovních fondů nakoupených z prostředků obce, revizi knihovních fondů, konzultaci, distribuci výměnných fondů apod.) na základě zvláštního smluvního vztahu s provozovatelem jiné profesionální knihovny v kraji.¹⁷

Standard pro výkon regionálních funkcí knihoven

Kraj	
Praha	40
Středočeský kraj	821
Jihomoravský kraj	597
Plzeňský kraj	493
Karlovarský kraj	118
Ústecký kraj	300
Liberecký kraj	216
Královehradecký kraj	389
Pardubický kraj	419
Kraj vysočina	595
Jihomoravský kraj	689
Olomoucký kraj	474
Zlínský kraj	390
Moravskoslezský kraj	406
Celkem	5947

Počet knihoven využívajících regionální služby v roce 2019

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven se stanoví standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifickým jednotlivých krajů a jejich regionů. Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.
2. Statistika knihovnických činností.
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace.
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.
6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce.
7. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.

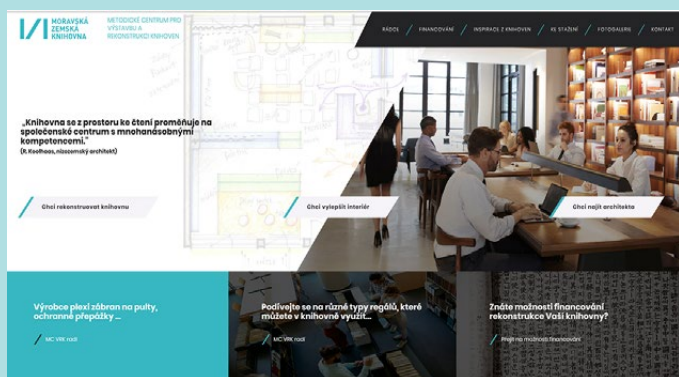
¹⁷ Např. na základě objednávky služeb.

Víte, že...?

- V roce 2019 využívalo služby poskytované v rámci regionálních funkcí 5 947 knihoven a jejich poboček.
- Poskytování regionálních služeb zajišťovalo 224 pracovníků (přepočtené úvazky).
- Celkové výdaje na zajištění služeb na podporu knihoven činily v roce 2019 159,4 mil. Kč z rozpočtu krajů, obcí a dalších zdrojů.

Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Jednou z forem poradenské a konzultační služby v rámci výkonu regionálních funkcí je webová stránka určená obsluhovaným knihovnám a také vydávání zpravodaje. Aktivně jsou využívány všechny formy elektronické komunikace.

Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven: <https://mcvrk.mzk.cz/>

Víte, že...?

- Nejvyhledávanější službou jsou konzultace na různá témata související s činností knihovny. V roce 2019 bylo poskytnuto 20 683 konzultací.
- Důležitou součástí podpory knihoven jsou metodické návštěvy v malých knihovnách. V roce 2019 jich proběhlo 10 109.

8. Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí.

Charakteristika činnosti

Poskytování odborných konzultací, rad a referencí, včetně metodických návštěv, a to ze všech oblastí knihovnické a informační činnosti a oblastí souvisejících s poskytováním veřejných knihovnických a informačních služeb, provozováním knihovny a nezbytných podpůrných činností. Praktická pomoc při řešení odborných problémů (především knihovnám malých obcí).

Příklady

- Podpora při zpracování rozvojové strategie knihovny.
- Zaškolování knihovníků (knihovnické činnosti, služby uživatelům, práce s automatizovaným knihovním systémem).
- Metodická pomoc při budování knihovnických a informačních fondů, využívání meziknihovnických služeb, souborných katalogů a elektronických zdrojů.
- Metodická pomoc při zavádění ICT (např. antivirové a kancelářské programy).
- Metodická pomoc s tvorbou webové stránky knihovny.
- Metodická pomoc při zpracování projektů předkládaných do výběrových dotačních řízení.
- Metodická pomoc knihovnám zapojeným do soutěže Vesnice roku.
- Metodická pomoc při zpracování plánů, rozborů, koncepcí knihoven.
- Metodická pomoc při řešení problematiky právní, ekonomicko-hospodářské, provozní.
- Konzultace k výstavbě, rekonstrukci a vybavení knihovny ve spolupráci s Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven Moravské zemské knihovny v Brně¹⁸.
- Podpora informovanosti veřejnosti a zřizovatelů o dění v obsluhovaných knihovnách.

¹⁷ Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, ©2018 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://mcvrk.mzk.cz/>

Statistika a hodnocení činnosti knihoven

Statistiku knihoven zpracovává NIPOS, viz <https://www.nipos.cz/>

Víte, že...?

- V roce 2019 pomohly krajské a pověřené knihovny 5 846 knihovnám a jejich zřizovatelům se zpracováním statistického výkazu Kult (MK) 12-01. Zpracováno bylo celkem 5 869 statistických výkazů a sumářů dle zákona o statistické službě č. 89/1995 Sb.

Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Krajská knihovna v návaznosti na celostátní koncepci vytvoří plán zabezpečení profesního vzdělání a ve spolupráci s pověřenými knihovnamy koordinuje vzdělávací aktivity v rámci kraje.

Charakteristika činnosti

Včasné, úplné a přesné shromáždění statistických údajů o činnosti obsluhovaných knihoven v kraji, jejich zpracování, vyhodnocení a využívání výsledků, hodnocení činnosti knihoven.

Příklady

- Metodická i praktická pomoc obsluhovaným knihovnám v kraji při zpracování statistických výkazů, sběr dat ze zpravodajských jednotek (základních knihoven), kontrola dat a jejich zpracování (uložení, sumarizace, analýza a další vyhodnocení), využívání výsledků.
- Vyhodnocování Standardu pro dobrou knihovnu, konzultace k benchmarkingu knihoven, pomoc s uskutečněním průzkumů spokojenosti uživatelů.
- Zpracování výroční zprávy včetně výkazů výkonu a financování regionálních funkcí za příslušný region.
- Každoroční aktualizace údajů v Adresáři knihoven spravovaném NK ČR.

Charakteristika činnosti

Zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich informovanosti o aktuálním vývoji oboru jako podmínky dalšího rozvoje knihoven, vzájemné spolupráce a koordinace knihoven.

Příklady

- 2x ročně porady ředitelů/pracovníků pověřených knihoven.
- 1x ročně porady knihovníků profesionálních obsluhovaných knihoven.
- 1x ročně porady, případně semináře knihovníků neprofesionálních obsluhovaných knihoven.
- Další vzdělávací akce (semináře, školení aj.) zajišťující nabídku odborného vzdělávání v rozsahu 48 hodin všem knihovníkům profesionálních¹⁷ a v rozsahu 8 hodin všem knihovníkům neprofesionálních²⁰ knihoven v kraji.

¹⁷ Profesionální knihovna – veřejná knihovna s úvazkem pracovníka více než 15 hodin týdně.

²⁰ Neprofesionální knihovna – veřejná knihovna s úvazkem pracovníka maximálně 15 hodin týdně.

Víte, že...?

- Nabídku vzdělávacích akcí krajských a pověřených knihoven využilo v roce 2019 3 537 knihoven. Celkem proběhlo 557 vzdělávacích akcí v celkovém rozsahu 2 445 vyučovacích hodin. Zúčastnilo se jich 8 361 knihovníků. Rozšiřuje se také vzdělávání formou e-learningu, stále častěji se používají moderní formy vzdělávání.
- Veřejné knihovny v České republice spolupracují s více než 14 247 mateřských, základních, středních a vysokých škol a tím podporují čtenářskou a informační gramotnost.

Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace

Každá obsluhovaná knihovna obdrží každoročně 120 svazků knih.

Výměnný fond je možné v rámci aktualizace fondu obsluhovaných knihoven trvale deponovat v obsluhované knihovně.

Víte, že...?

- V roce 2019 dosáhly výměnné fondy v rámci celé ČR objemu 3,7 mil. knihovních jednotek.
- Pro každou obsluženou knihovnu bylo k dispozici průměrně 603 k. j.
- Roční přírůstek výměnného fondu činil 179 889 k. j.
- Výdaje na nákup výměnných fondů za celou ČR v roce 2019 dosáhly 37,7 mil. Kč. Finanční částka věnovaná z krajských dotací činila 30,4 mil. Kč.
- V roce 2019 využilo výměnné fondy 5 219 knihoven.
- V každé obci, jejíž knihovna využívá cirkulační služby, obdrželi uživatelé knihovny v roce 2019 průměrně 244 nových tištěných i zvukových knih a dalších dokumentů.
- Pověřené knihovny nakupují knihy s významným rabatem.

Hlavní témata vzdělávání:

- Práce s automatizovaným knihovním systémem,
- informační zdroje, vyhledávání informací,
- tvorba webových stránek,
- počítačová gramotnost,
- současná literatura, literatura pro děti,
- služby handicapovaným občanům,
- práce s dětmi,
- dotazníková šetření spokojenosti uživatelů knihoven se službami – tvorba dotazníků, vyhodnocení,
- marketing v knihovnách.

Charakteristika činnosti

Zajištění kvalitních, aktuálních a odborně zpracovaných knihovních fondů a jejich efektivní využití v obsluhovaných knihovnách kraje.

Příklady

- Akvizice, katalogizace a technická úprava výměnného fondu, tvorba souborů, jejich distribuce do knihoven, evidence pohybu výměnného fondu.
- Aktualizace a vyřazování výměnných fondů.

Městská knihovna Antonína Marka v Turnově, pobočka Turnov II.

Pomoc při revizi a aktualizaci

Víte, že...?

- V roce 2019 využilo pomoc při revizi knihovnických fondů 1 175 knihoven, z toho v 676 z nich proběhla revize knihovnického fondu. Zrevidováno bylo 2,1 mil. knihovnických jednotek.
- Nové knihy jsou čtenáři více žádány a půjčovány.

Charakteristika činnosti

Zajištění revize a aktualizace knihovnických fondů v obsluhovaných knihovnách v kraji podle vyhlášky č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve lhůtách podle § 16 knihovnického zákona.

Příklady

- Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů v obsluhovaných knihovnách, tj. při fyzické revizi, obsahové prověrce, dohládkách, opravách, aktualizaci knihovnického katalogu a dalších evidencí, zpracování protokolů o výsledku revize.
- Služba je určena pro neprofesionální knihovny a knihovny s pracovním úvazkem nejvýše 1,0 v kraji, případně další knihovny, které o tuto službu požádají.

Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce)

Komplexní nákup a zpracování knihovnických fondů jsou realizovány na základě smluvních vztahů s provozovateli knihoven (obcemi).

Víte, že...?

- Službu nákupu a zpracování knihovnických fondů využívalo v roce 2019 celkem 941 knihoven, do jejich fondů bylo nakoupeno a zpracováno 72 736 knihovnických jednotek v hodnotě 14,3 mil. Kč.

Charakteristika činnosti

Zajištění kvalitní akvizice a zpracování knihovnických fondů, motivace ke zvyšování objemu doplňování knihovnických fondů a/nebo k zajištění finanční spoluúčasti provozovatelů knihoven (obcí) při tvorbě výměnných knihovnických fondů.

Příklady

- Akvizice, profilace, katalogizace a technická úprava knihovnického fondu, jeho distribuce do knihoven, provádění odpisů.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit

Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihovny jsou ovlivněny místem, ve kterém knihovna působí. Cílem je rozvoj společenského a kulturního zázemí obyvatel obce, podpora místní společnosti napříč všemi věkovými kategoriemi, posílení spolupráce a solidarity. Knihovna spolupracuje s ostatními organizacemi a skupinami v místě. Forma práce vhodná pro využití dobrovolníků.

Charakteristika činnosti

Podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí.

Příklady

- Metodická, případně praktická pomoc při pořádání vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit, které přispívají k rozvoji společenského a kulturního života v obci.
- Podpora spolupráce se školami, spolky a dalšími subjekty v místě.

Víte, že...?

- *Knihovny v roce 2019 uspořádaly 66 539 kulturních akcí, které využilo 2,3 mil. návštěvníků.*
- *Knihovny v roce 2019 uspořádaly 56 392 vzdělávacích akcí, které využilo 1,1 mil. návštěvníků.*
- *Knihovny v roce 2019 uspořádaly dalších 13 571 akcí pro veřejnost, které využilo 500 000 návštěvníků.*
- *Knihovny jsou institucí první volby v posilování kompetencí a rozvoji gramotnosti společnosti, zejména v oblasti podpory čtenářství a práce s informacemi. Poskytují funkční nabídku praktických vzdělávacích programů vytvořených na míru jednotlivým skupinám.*

- Ukázky moderních vzdělávacích aktivit, prezentace příkladů dobré praxe v pověřené knihovně.

Městská knihovna Pohořelice

Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Servis lze poskytnout pouze knihovnám používajícím AKS, který splňuje knihovnické a technické parametry, které stanoví pověřená knihovna.

Základní servisní služby knihovnického softwaru mohou být poskytovány na základě smluvních vztahů.

V rámci automatizace obsluhovaných knihoven a nasazování regionálních knihovních systémů se doporučuje směřovat k přechodu na automatizované vykonávání revizí v rámci kraje.

Víte, že...?

- *Servis automatizovaného knihovního systému využilo v roce 2019 2 309 knihoven. Stále větší počet knihoven se zapojuje do regionálních automatizovaných knihovnických systémů.*
- *Používání automatizovaného knihovního systému významně zvyšuje dostupnost knihovny pro veřejnost i kvalitu jejich služeb.*
- *V roce 2019 mělo 3 459 knihoven své vlastní webové stránky, 2 959 knihoven nabízelo svůj online katalog na webu a 2 174 knihoven nabízelo svým návštěvníkům Wi-Fi připojení.*

Charakteristika činnosti

Zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny kraje, zvýšení racionalizace jejich služeb nebo provoz regionálního automatizovaného kooperačního systému (RAKS).

Příklady

- Zajištění servisních služeb automatizovaného knihovnického systému v částech, které jsou využívány k plnění regionálních funkcí (katalogizace, revize knihovních fondů a automatizované agendy výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného knihovního systému).
- Zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly.
- Roční údržba, případně upgrade.
- Metodická a praktická pomoc při zavádění regionálních automatizovaných systémů.

Výkaz výkonu a financování regionálních funkcí knihoven

1. Krajská knihovna a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí vyplní jedenkrát ročně ke dni 31. 12. výkaz výkonu a financování regionálních funkcí.
2. Krajská knihovna zpracovává krajský sumář výkazu, který je nedílnou součástí výroční zprávy o výkonu regionálních funkcí knihoven v kraji.
3. Vyplněné formuláře jednotlivých výkazů a krajský sumář v elektronické formě v tabulkovém procesoru MS Excel odešle krajská knihovna za všechny knihovny vykonávající regionální funkce v termínu do 15. 3. následujícího roku Knihovnickému institutu Národní knihovny a příslušnému odboru krajského úřadu.

Zpráva o výkonu regionálních funkcí knihoven

1. Krajská knihovna ve spolupráci s pověřenými knihovnami zpracovává výroční zprávu o výkonu regionálních funkcí v příslušném kraji.
2. Výroční zpráva zahrnuje komplexní hodnocení výkonu regionálních funkcí ke dni 31. 12. a porovnání jejich plnění se standardem regionálních funkcí knihoven.
3. Krajská knihovna zašle výroční zprávu v termínu do 15. 3. následujícího roku Knihovnickému institutu Národní knihovny a příslušnému odboru krajského úřadu.
4. Výroční zpráva je do 31. 3. následujícího roku zveřejněna na webové stránce krajské knihovny.
5. Doporučená osnova výroční zprávy:
 - cíle regionálních funkcí v daném roce (formulovány v krajské koncepci regionálních funkcí, v písemných smlouvách o pověření výkonem regionálních funkcí, případně se uvádí plánované základní kvantitativní parametry),
 - hodnocení jednotlivých regionálních funkcí – poradenská a konzultační činnost, statistika, vzdělávání, tvorba výměnného fondu, další regionální funkce v porovnání se Standardem pro dobrou knihovnu a krajskou koncepcí výkonu

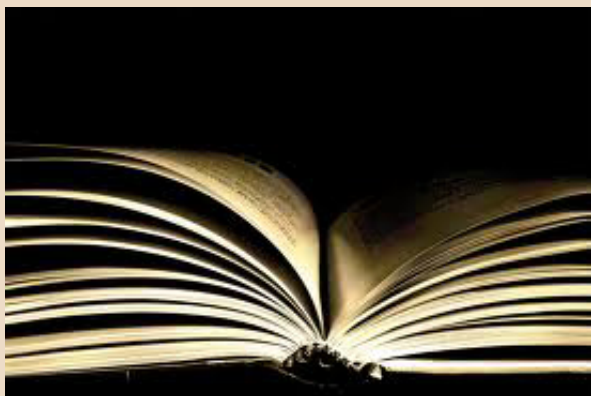

Místní knihovna Sebranice

regionálních funkcí, stanovenými cíli, zhodnocení podílu krajské knihovny a jednotlivých pověřených knihoven, zjištěné problémy výkonu jednotlivých regionálních funkcí atd.),

- hodnocení financování a personálního zajištění regionálních funkcí,
- výkaz výkonu a financování regionálních funkcí je nedílnou součástí výroční zprávy (krajský sumář včetně kopií výkazů krajské knihovny a jednotlivých pověřených knihoven).

Národní knihovna zpracuje v termínu do 30. 6. následujícího roku celkovou zprávu o výkonu regionálních funkcí knihoven v rámci České republiky. Zprávu zašle Ministerstvu kultury, všem krajům, krajským knihovnám a zveřejní ji na svých webových stránkách.

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven

Vydala Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut

2. přepracované vydání

Praha 2020

Tisk: Tiskárna Helbich, a. s.

Distribuce: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut

Klementinum 190, Praha 1, 110 00

e-mail: vit.richter@nkp.cz

Neprodejně